

6.10.1. Lerskov Plantage, Skov 101, Kort nr. 1

Generelt

Lerskov Plantage er beliggende i Andholm Ejerlav, Rødekro Kommune. Plantagen ligger ca. 6 km nord for Aabenraa og 2 km sydvest for Genner. Øst for plantagen går rute 170 og vest for plantagen motorvej E45 til grænsen.

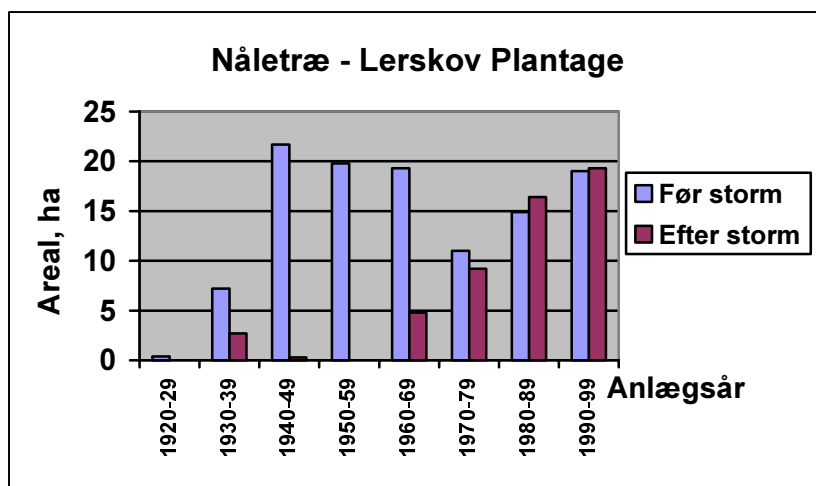
På kartografens Johannes Meiers kort fra 1641 kaldes området ”Legerscow”, og består af agre beliggende på åsen, omgivet af store øde hede- og mosestrækninger. Der findes ingen skovsignaturer på kortet. Plantagen kom til kronen i 1820 fra Lerskovgård og blev oprettet som selvstændig plantage i 1838. Der findes ingen rester af den skov, som har givet området navn. Det formodes at have været en bøge- eller egeskov på de højere liggende arealer omgivet af højmosedannelser på de lavere beliggende arealer, som det ses i den nord for liggende Hovslund skov.

Det præjssiske forstsvæsen har antagelig sidst i 1900 tallet konverteret løvskoven til nåleskov, samtidig med at flere af de lavere beliggende moser er blevet afvandet og tilplantet. Fra denne periode stammer også de såkaldte Emeis-kulturer, der findes flere steder i plantagen (se nedenfor under ”Kulturhistorie”).

Plantagen på 139,5 ha var før stormfaldet i 1999 primært en nåletræsplantage. 126,6 ha var bevokset og heraf var 89 % nål – langt størstedelen var rødgran og sitkagran. Egen var det dominerende løvtræ. Moser udgjorde 8,6 ha af det samlede areal. Det kuperede terræn og de mange moser, der skærer sig dybt ind i plantagen, er medvirkende til, at man fik indtryk af en meget varieret plantage.

Stormfaldet den 3. december 1999 fældede ca. 14.800 m³, svarende til 117 m³ pr. skovbevokset ha. Fladefaldet er opgjort til 59,3 ha, og derudover er der ca. 17 ha mere eller mindre ødelagte bevoksninger og rande, der må forventes at gå i opløsning. Samlet ca. 60 % af skovens skovbevoksede areal. Når der tages hensyn til, at der er mange yngre bevoksninger i skoven, samt at der findes en del åbne arealer – primært moser – er det tydeligt, at der er tale om en næsten total ødelæggelse af skoven. Dette påvirker i væsentlig grad dispositionerne i skoven i driftsplanperioden.

Aldersfordelingen i nåletræ før og efter stormen fremgår af Figur 6.1:

Figur 6.1 – Aldersfordelingen i nål i Lerskov Plantage før og efter stormen.

Geologi og klima

Området ligger i et morænelandskab med overvejende sandet jordbund. Rolandsbjerg beliggende i plantagens sydvestlige del er en morænebakke på 58 meter. Fra sydvest til nordøst løber Genner Ås der er aflejret i en smeltevandstunnel under isen. På åsen ligger en vej hvilket er ganske typisk da åsmateriale er fortræffeligt til at bygge veje på. Hvor åsen løber ud af området i øst findes randmoræner vinkelret mod åsens retning fra vestnordvest mod syd. Terrænet falder relativt brat til begge sider fra åsen.

Indenfor området findes der flere jordarter. Fra vest til øst går et strøg af smeltevandssand. Nord for dette findes flyvesand og ferskvandstørv og langs vandløbet i øst findes ferskvandssand. Desuden findes mindre områder med smeltevandsgrus, moræneler og sand overlejrende moræneler.

De stormfældede dele blev jordbundskortlagt i januar 2001. Dette skete med udgangspunkt i beskrivelse af jordbundsprofiler i 4 gravede jordbundshuller og af 35 jordboringer. Kortet over jordbundsforhold viser, at plantagen domineres af sandjorder. Disse er i den nordlige del cementeret så kraftigt at al-laget er rodstandsene. Betydelig bedre vækstvilkår finder man på de lerblandede sandjorder der har en større vandholdende evne og højere næringsstofniveau end sandjorderne. Mindre vandholdende evne end sandjorderne findes på et areal med grov sandjord. Disse jorder domineres af partikler af størrelsen 0,5 til 2,0 mm. I den vestlige forlængelse af Prøjsermosen findes tørvejorder.

Lerskov Plantage ligger i det af Sønderjyllands Amt udpegede geologiske interesseområde nr. 12. I den del af interesseområdet hvor skoven ligger findes følgende: Løjthålvøens retningsløse bakker dannet i et dødisområde. Sydvest for Genner og ved Øster Løgum er der randmoræner. Tunneldalen Genner Hule, og i fortsættelse af den – i begyndelse dog ved siden af og parallelt med – går Jyllands betydeligste ås, Genner Ås, med typiske mosefyldte lavninger ved siderne.

Den årlige nedbør er ca. 990 mm i snit over perioden 1981-95. Nettonedbøren efter fordampning er ca. 445 mm.(DMI/Foulum). Der forekommer forårsnattefrost.

Fredninger

Åbne moser og hedearealer er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Der er ingen egentlige fredninger.

Regionplanlægning

I Sønderjyllands Amts regionplan for perioden 1997 – 2008 er Lerskov Plantage prioriteret som et jordbrugsområde med naturinteresser og med naturområder mod vest. Plantagen er af biologisk værdi samt af særlig landskabelig og friluftsmæssig værdi. Den østlige og sydlige del af plantagen er endvidere del af biologiske korridorer. Genner Ås er geologisk interesseområde af særlig værdi. Omkring plantagen er der i regionplanen udlagt skovrejsningsområder, hvor der er privat interesse for at rejse ny fredskov.

Kulturhistorie

De ovenfor nævnte Emeis-kulturer kan bl.a. beses i afdeling 33 og 34. Emeiskulturene har navn efter den tyske forstmand Carl Emeis, der udviklede en meget intensiv jordbearbejdningsmetode, hvorefter de store hedestækninger i Slesvig-Holsten kunne opdyrkes med skov. Jordbearbejdningen involverede dyb pløjning, brydning af lyngtørv, allag og andre massive jordlag samt bortdræning af vand. Metoden satte sig kraftige spor i jordbunden, idet man med ganske få meters mellemrum (ned

til 4 meter) gravede et omfattende system af op til en meter dybe grøfter tværs over et areal, hvorefter den opgravede jord lagdes mellem grøfterne. Der plantedes mellem grøfterne. Selvom de gamle træer således er væk i afdeling 33 og 34, kan man stadig erkende grøfterne og voldene herimellem i skovbunden.

Derudover kan beses Lerskov-batteriet, der er en sprængt kanonstilling og bunkers fra 1. Verdenskrig. Batteriet kan ses i plantagens sydvesthjørne med udgangspunkt i P-pladsen, hvor Tingvej løber ind i plantagen fra vest. En del af anlægget ligger på privat areal.

Skovløberstedet Lerskovhus er bevaringsværdigt. Huset benyttes ikke længere som skovløberbolig, men er udlejet til private.

Der findes spredt i plantagen tilhuggede afdelingssten af granit fra den tyske periode.

Friluftsliv

Skoven indgik i en undersøgelse over skovens friluftsfunktion fra 1980 af Niels Ehlers Koch og blev rubriceret som ekstensivt anvendt (10-30 besøgstimer/ha/år). Undersøgelsen Friluftsliv 98 er en gentagelse af denne undersøgelse. Der er netop (medio 2002) modtaget foreløbige resultater fra undersøgelsen. Resultaterne viser, at Lerskov plantage nu kan betegnes som moderat anvendt og antallet af besøgstimer pr. hektar synes mere end fordoblet.

Der er anlagt en primitiv lejrplads ved Rolandbjerg, og syd for plantagen på Bodum siden ligger en større spejderplads (på privat grund). Der er god adgang til plantagen, som også er pænt besøgt, idet der går offentlig vej (kommunevej) mellem Rise-Hjarup og Genner. Langs denne vej er der i afdeling 17 etableret en mindre parkeringsplads. Der er ikke afmærkede vandreruter eller foldere for Lerskov. Det overvejes i planperioden at afmærke en vandrerute og udvide eller supplere P-pladsen. Aabenraa Statsskovdistrikt har fra 2002 oprettet en ikke-permanent plads til regelmæssig anvendelse til en ny skovbørnehave.

Forskrifter

Skovens drift vil i den kommende planperiode blive helt domineret af eftervirkningerne fra decemberorkanen 1999. Målsætningen er primært at få etableret mere stabile skovbevoksninger og få genskabt skovklimaet.

Hugsten vil blive lille og især præget af, at de rande og bevoksningsrester, der stadig står op, vil blive præget af randpåvirkning i form af større eller mindre supplerende stormfald fra vest samt "røde" rande på grund af barkbiller. Der er derfor i planperioden regnet med et større areal til foryngelse end fladefaldsarealet opgjort fra stormfaldet. I alt er der anvendelsesforslag for 76,9 hektar.

Forslagene til anvendelse af disse arealer tager udgangspunkt i de generelle retningslinier for statsskovarealer, herunder Skov-og Naturstyrelens træartspolitik. Ud fra dette og de lokale terræn-, jordbunds- og vækstforhold i øvrigt er der søgt opbygget en ny skov med betydeligt større variation, der giver større mulighed for vedvarighed i driften og for i fremtiden at kunne forynge skove ved selvforyngelse. Det indgår også i overvejelserne, at der kan indgå træarter, der har mulighed for at opnå høj alder og dimension.

På grund af jordbundsforholdene vil nåletræerne også i fremtiden indgå med ret stor vægt, men i blandingsbevoksninger. Plantninger med kun en træart vil derfor ikke indgå. Hyppigt anvendte

blandinger af nåletræ vil være; rødgran/douglasgran/skovfyr/lærk, rødgran/sitkagran/skovfyr/lærk, sitkagran/douglasgran/skovfyr/lærk, douglasgran/rødgran/skovfyr/lærk eller sitkagran/skovfyr/lærk (i den nordlige del). Blandingsforholdet vil med fire arter i gennemsnit være 50/20/20/10 og med tre arter 50/25/25. Hvor det er muligt baseres eller suppleres nåletræsplantninger med den selvfornyelse der naturligt kommer op på arealerne, hvis den har egnet kvalitet og mængde.

Lærkekulturene forventes med tiden benyttet som skærm for mere sårbare træarter.

Konverteringen i retning af løvtræ vil være betydelig. Det fremgår således tydeligt af såvel fornyelsesplan som kort, at store arealer tilplantes med eg. Dette sker primært i skovens yderkanter i håb om at øge skovens fremtidige stabilitet og variation. Blandinger af løvtræ vil være; eg/østrigsk fyr/lærk i forholdet 70/15/15, eg/lærk i blandingsforholdet 80/20 eller eg/skovfyr i blandingsforholdet 70/30. De valgte blandinger vil afspejle lokalitetens vindeksponering og jordbundsforhold. I langt de fleste tilfælde vil endvidere indgå flere danske buskarter til glæde for dyrelivet og skovgæsten. På baggrund af de gennemførte jordbundsundersøgelser er der lokaliseret lerlommer. Her er det valgt at indføre bøg i plantagen for at udnytte vækstpotentialet og for yderligere at udbygge variationen i skoven.

Nogle arealer med et relativt tykt tørvelag foreslås taget ud af egentlig produktion. Således udvides Prøjsersmosen i plantagens midte med dele af randarealerne og den lille mose i sydvest åbnes mod øst.

Vandstanden i Prøjsersmosen overvejes hævet ved opstemning, og ældre nobilisbevoksninger omkring Lerskovhus fjernes og erstattes helt eller delvis med eg. Den resterende del af arealerne benyttes til at udvide den eksisterende ager foran huset, således at åslandskabet fremstår tydeligere og udsigten fra Tingvej ved Lerskovhus ud over Prøjsersmosen udvides. Terrænet hvor Kallesdal krydser Genner Ås overvejes af landskabelige og geologiske grunde yderligere frilagt for skov.

Naturplejeplaner

Andelen af §3-beskyttede naturtyper i plantagen udgør 0,1 ha sø, 0,6 ha hede og 9,5 ha mose.

Afd. 1b (MOS – 0,30 ha), **Afd. 1c** (SØ – 0,1 ha)

§ 3-beskyttet sø og mose. Størstedelen af søen har andet ejerforhold. Søen er lysåben med en stor vandflade. Vandet er brunt og uklart. Kantvegetationen på distriktets område består af lyse-siv og kæruld.

Mosen er en ret tør birkemose med høje træer.

Gennem mosen går en grøft med udløb i søen.

Planter: Enkimbladede: Bølget bunke, smalbladet kæruld, lyse-siv, almindelig star, rød svingel.

Tokimbladede: Skovstjerne.

Vedplanter: Dun-birk, stilk-eg, skov-fyr, almindelig gedeblad, rød-gran, almindelig røn.

Mosser: Tørvemos.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 3.

Målsætning: Bevaring af næringsfattig sø og birkemose.

Afd. 6a (MOS – 0,70 ha), **Afd. 8b** (MOS – 0,20 ha)

§ 3-beskyttet mose. Fugtig lysåben mose omgivet af høje træer.

Mosen er meget fugtig i den østlige del. Der har været gravet tørv. I vest er mosen ret tør. Den tørre del af mosen er overvejende græsklædt.

Planter: Enkimbladede: Blåtop, mose-bunke, smalbladet kæruld, lyse-siv.
Tokimbladede: Blåbær, hedelyng, hindbær, klokkelyng, porse, tormentil.
Vedplanter: Dun-birk, almindelig eg, bjerg-fyr, rød-gran, krybende pil, almindelig røn.
Mosser: Tørvemos.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 3.

Målsætning: Bevaring af næringsfattig mose.

Afd. 9b (MOS – 0,30 ha), **Afd. 10b** (MOS – ca. 0,2 ha)

§ 3-beskyttet mose. Lysåben, ret tør mose med spredte små nåletræer og andre vedplanter. Vegetationen omfatter forholdsvis mange dværgbuske sammenlignet med tilsvarende moser i området.

Planter: Enkimbladede: Bølget bunke, smalbladet kæruld.
Tokimbladede: Blåbær, hedelyng, hindbær, klokkelyng, revling.
Vedplanter: Stilk-eg, skov-fyr, rød-gran, almindelig røn.
Mosser: Tørvemos.

Laver: Rensdyrlav.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 3.

Målsætning: Bevaring af næringsfattig mose med dværgbuske. Vedplanter fjernes periodisk inden de tager overhånd.

Afd. 16d (MOS – 0,20 ha)

Mose, som i sig selv er for lille til §3-beskyttelse. På den anden side af skellet ligger der en større lysåben mose. Sammenhængen med denne mose gør, at afd. 16d også er §3-beskyttet.

Planter: Karsporeplanter: Smalbladet mangeløv.
Vedplanter: Dun-birk, stilk-eg, skov-fyr, grå-pil, almindelig røn.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 3.

Målsætning: Bevaring af birkemose i tilknytning til større tørvemose.

Afd. 26b (HED – 0,60 ha)

§ 3-beskyttet hede. Overvejende græsklædt lysåben hede omgivet af arealer med andet ejerforhold mod nord, øst og vest. Grøft mod skel i nord og bæk mod skel i øst. Lyngen dækker kun mindre partier. Der er spredte træer og buske, heriblandt nåletræer. I en sækning mod øst findes fugtpræget vegetation. Helt mod øst findes en stejl brink med Springdamsbæk nedenfor.

Planter: Enkimbladede: Bølget bunke, smalbladet kæruld, almindelig rapgræs, lyse-siv, almindelig star, rød svingel.
Tokimbladede: Blåbær, hedelyng, hindbær, skovstjerne, hvid snorre, tormentil, engelsk visse.
Vedplanter: Stilk-eg, rød-el, bjerg-fyr, almindelig gedeblad, engriflet hvidtjørn, almindelig hyld, grå-pil, almindelig røn.
Mosser: Tørvemos.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 2.

Målsætning: Bevaring af hede, hvor lyng har mulighed for at sprede sig. Det skal tilstræbes, at arealet samgræsses med naboens arealer.

Afd. 26c (MOS – 0,50 ha)

§ 3-beskyttet mose. Forholdsvis tør græsklædt mose med enkelte buske og få høje træer. Mosen ligger nordvest for en eng med andet ejerforhold. Distriktets mose er derudover omgivet af ung nåleskov. Vegetationen er ret monoton.

Planter: Enkimbladede: Bølget bunke, smalbladet kæruld.

Tokimbladede: Gederams, hedelyng, hindbær, stor nælde, skovstjerne, hvid snerre.

Vedplanter: Dun-birk, skov-fyr, rød-gran, grå-pil, almindelig røn.

Mosser: Tørvemos.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 3.

Målsætning: Bevaring af lysåben mose, hvor lyng har mulighed for at sprede sig. Det skal tilstræbes, at arealet samgræsses med naboens arealer.

Afd. 41d (MOS – 0,40 ha)

§ 3-beskyttet mose. Lysåben mose ved skovens vestlige skel. På distriktets område omgivet af nåleskov. Mod vest ligger den store Roland Mose.

Distriktets mose er græsklædt med mange birkebuske. Buskene giver området karakter af birkeskov. Mosen er ret tør. Ryddet for selvsået nål i 1995.

Planter: Enkimbladede: Bølget bunke, smalbladet kæruld, almindelig star, rød svingel.

Tokimbladede: Hedelyng, hindbær, klokkeling, revling, rosmarinlyng.

Vedplanter: Dun-birk, stilk-eg, bjerg-fyr, rød-gran.

Mosser: Tørvemos.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 3.

Målsætning: Bevaring af birkemose.

Afd. 42a (MOS – 1,00 ha), **Afd. 42b** (UKU – 0,5 ha)

§ 3-beskyttet mose. Området er ret tæt bevokset med små og middelstore nåletræer. Bunden er noget fugtig. Der er en grøft med vand, som er lukket ved indløb i afd. 43.

Planter: Karsporeplanter: Smalbladet mangeløv.

Enkimbladede: Mose-bunke.

Vedplanter: Dun-birk, rød-gran.

Mosser: Tørvemos.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 4.

Målsætning: Ved at undlade at gentilplante stormfaldsarealet i 42b udvides mosen med tiden mod øst. Begge arealer lades urørt.

Afd. 44c (MOS – 0,70 ha)

§ 3-beskyttet mose. Mose ved skovens sydvestlige skel. På distriktets område er mosen omgivet af fyrreskov. Mod vest ligger den store Roland Mose.

Distriktets mose har spredt opvækst af birk og fyr. Bunden er ret tør.

Hvor forholdene er lysåbne, er skovbunden domineret af ørnebregne.

Planter: Karsporeplanter: Ørnebregne.

Enkimbladede: Bølget bunke.

Tokimbladede: Hindbær.

Vedplanter: Dun-birk, stilk-eg, skov-fyr, almindelig røn.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 4.

Målsætning: Bevaring af birkemose. Pleje er uhensigtsmæssig, hvis ikke nabomosen plejes samtidig.

Afd. 46a (MOS – 5,00 ha), **Prøjsermose**

§ 3-beskyttet mose. Fugtig lysåben tørvemose omgivet hovedsageligt af nåleskov. I nordøst findes en eng med andet ejerforhold.

Mosens overflade består især af store græstotter med mellemliggende fugt og vand. Den er under tilgroning med vedplanter. Der er mange spredte buske og træer, hvoraf nogle er høje.

Gennem mosens centrale del og vandhullet går en grøft med stillestående vand. I den sydvestlige del findes et lille vandhul med en ø. Grøften og vandhullet er dækket af mosser, alger og andet.

Planter: Enkimbladede: Blåtop Bølget bunke, smalbladet kæruld.

Tokimbladede: Hedelyng, hindbær, klokkelyng.

Vedplanter: Dun-birk, stilk-eg, bjerg-fyr, skov-fyr, rød-gran, sitka-gran, grå-pil, almindelig røn.

Mosser: Tørvemos.

Naturværdi: 3.

Plejebehov: 1.

Målsætning: Bevaring af lysåben tørvemose. Vedplanter fjernes med mellemrum. 21a og 24b gentilplantes ikke og med tiden vil mosen udvides mod vest. Muligheden for samgræsning med engene øst for området skal undersøges. Fugtigheden øges ved at tildække grøften i hele dens længde.

Elsted Bæk

§ 3-beskyttet vandløb. Bæk i en dal med stejle brinker ved skovens østlige bryn. En stor del af omgivelserne er lysåbne stormfaldsområder samt nåleskov. Længden ved skoven er 1200 m.

Forureningsgraden er II.

Dyr: Bløddyr: Almindelig mosesnegl.

Krebsdyr: Ferskvandstangloppe.

Døgnfluer: *Baetis*.

Slørvinger: *Nemoura*.

Tovingede: Dansemyg: *Orthocladius*, *Prodiamesa*, *Tanypodina*.

Vårfluer: *Limnephilidae*, *Rhyacophila*, *Silo*.

Målsætning: Sønderjyllands Amt har målsat vandløbet B0 (biologisk værdifuldt vandløb uden fiskeinteresser). Målsætningen er opfyldt.

Strygdams Bæk

§ 3-beskyttet vandløb. Rask strømmende bæk i en smal dal med stejle brinker ved skovens nordøstlige bryn. Omgivelserne er tæt bevoksede. Bækken løber ud i Elsted Bæk umiddelbart nord for afd. 27b. Længden ved skoven er i alt 700 m. Bredden er 1,75 m. Dybden er 20 cm. Bunden er sandet. Forureningsgraden er II-III.

Dyr: Ledorme: Hundeigle.

Bløddyr: Almindelig mosesnegl, *Planorbidae*, sumpsnegl.

Krebsdyr: Ferskvandstangloppe, vandbænkebidder.

Døgnfluer: *Baetis*.

Tovingede: Dansemyg: *Chironomus*, *Orthocladius*. Stankelben: *Dicranota*.

Vårfluer: *Limnephilidae*.

Målsætning: Sønderjyllands Amt har målsat vandløbet B2 (laksefiskevand). Målsætningen er ikke opfyldt.

Konsekvenser

Løvtræprocenten, der før stormen udgjorde ca. 10% af det skovbevoksede areal, vil efter tilplantningen stige til over 40 %. Det er især egearealet, der øges. Arealandelen af hjemmehørende træarter (løvtræ (på nær ær, poppel og rødeg) samt skovfyr) øges tilsvarende fra 11 til 42 %. De ikke skovbevoksede arealer øges med 4,8 ha til slette, hede og mose primært som et større naturområde omkring Prøjsermose.